

STRUCTUURONDERZOEK 2015

PIANOTECHNICI

CvAE
CENTRUM VOOR AMBACHTSECONOMIE

abf RESEARCH
TRENDSETTEND
IN CIJFERS

Structuuronderzoek 2015

Pianotechnici

Uitgevoerd in opdracht van Centrum voor Ambachtseconomie

Februari 2015

Auteur: René van Hulle

ABF Research
Verwersdijk 8
2611 NH Delft
www.abfresearch.nl

Copyright ABF Research 2015

De informatie in dit rapport is met de grootste zorg samengesteld. ABF Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten, onnauwkeurigheden of onvolledigheden. Het gebruik van (onderdelen van) dit rapport is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Factsheet	6
1 Inleiding	8
1.1 Rapportenreeks.....	9
1.2 Bronnen.....	9
2 Branchebeschrijving	11
2.1 Kengetallen.....	11
2.2 Trends, kansen en bedreigingen.....	12
2.3 Belangrijke organisaties.....	12
3 Ondernemingen & vestigingen	13
3.1 Omvang.....	13
3.1.1 Aantal ondernemingen & vestigingen.....	13
3.1.2 Locatie vestigingen.....	14
3.1.3 Oppervlakte vestigingen.....	15
3.2 Kenmerken.....	15
3.2.1 Rechtsvorm ondernemingen.....	15
3.2.2 Omvang ondernemingen.....	15
3.2.3 Bestaansduur ondernemingen.....	15
3.3 Omzet & ondernemingsresultaat.....	16
4 Ondernemers	18
4.1 Dynamiek.....	18
4.1.1 Omvang & locatie.....	18
4.1.2 Tweede inkomstenbron.....	18
4.1.3 Herkomst.....	21
4.2 Persoonskenmerken.....	21
4.2.1 Leeftijd.....	21
4.2.2 Geslacht.....	21
4.2.3 Etniciteit.....	22
4.2.4 Opleiding.....	22
4.2.5 Ervaring.....	23
4.3 Inkomen.....	23
5 Werknemers	24
5.1 Dynamiek.....	24
5.1.1 Omvang & locatie.....	24
5.1.2 Herkomst & bestemming.....	24
5.1.3 Tweede inkomstenbron.....	25
5.2 Persoonskenmerken.....	27
5.2.1 Leeftijd.....	27
5.2.2 Geslacht.....	27
5.2.3 Etniciteit.....	28
5.2.4 Opleiding.....	28
5.2.5 Ervaring.....	29
5.3 Aanstelling.....	30
5.3.1 Type aanstelling.....	30
5.3.2 Arbeidsduur.....	30
5.3.3 Inkomen.....	31

6 Vraag en aanbod van arbeid	32
6.1 Sociaaleconomische factoren.....	32
6.1.1 <i>Demografie</i>	32
6.1.2 <i>Economie & inkomen</i>	33
6.2 Mismatch vraag en aanbod naar arbeid.....	33
6.2.1 <i>Werkloosheid</i>	33
6.2.2 <i>Vacatures</i>	33
6.3 Branche specifieke ontwikkelingen.....	34
6.3.1 <i>Huidige arbeidsmarktspanning</i>	34
6.3.2 <i>Ontwikkeling van vraag en aanbod van arbeid</i>	35
Bijlage A: Arbeidsmarkregio's	36
Bijlage B: Begrippenlijst	37

Concept

Branche

Factsheet

490
werkenden
(ondernemers & werknemers)

Branche

Dichtheid

0,2
vestigingen
per 10.000
inwoners

Aantal

350
ondernemingen
350
vestigingen

Ondernemers

410
ondernemers

0,2

ondernemers per
10.000 inwoners

€ 16.800,-
netto
jaarinkomen
(excl. dividend)

(ambachtseconomie € 21.600,-)

**Daling van 5
procent
sinds 2008**

Mbo, hbo of wo

Gemiddelde leeftijd

54 jaar

(ambachtseconomie 45 jaar)

Mannen

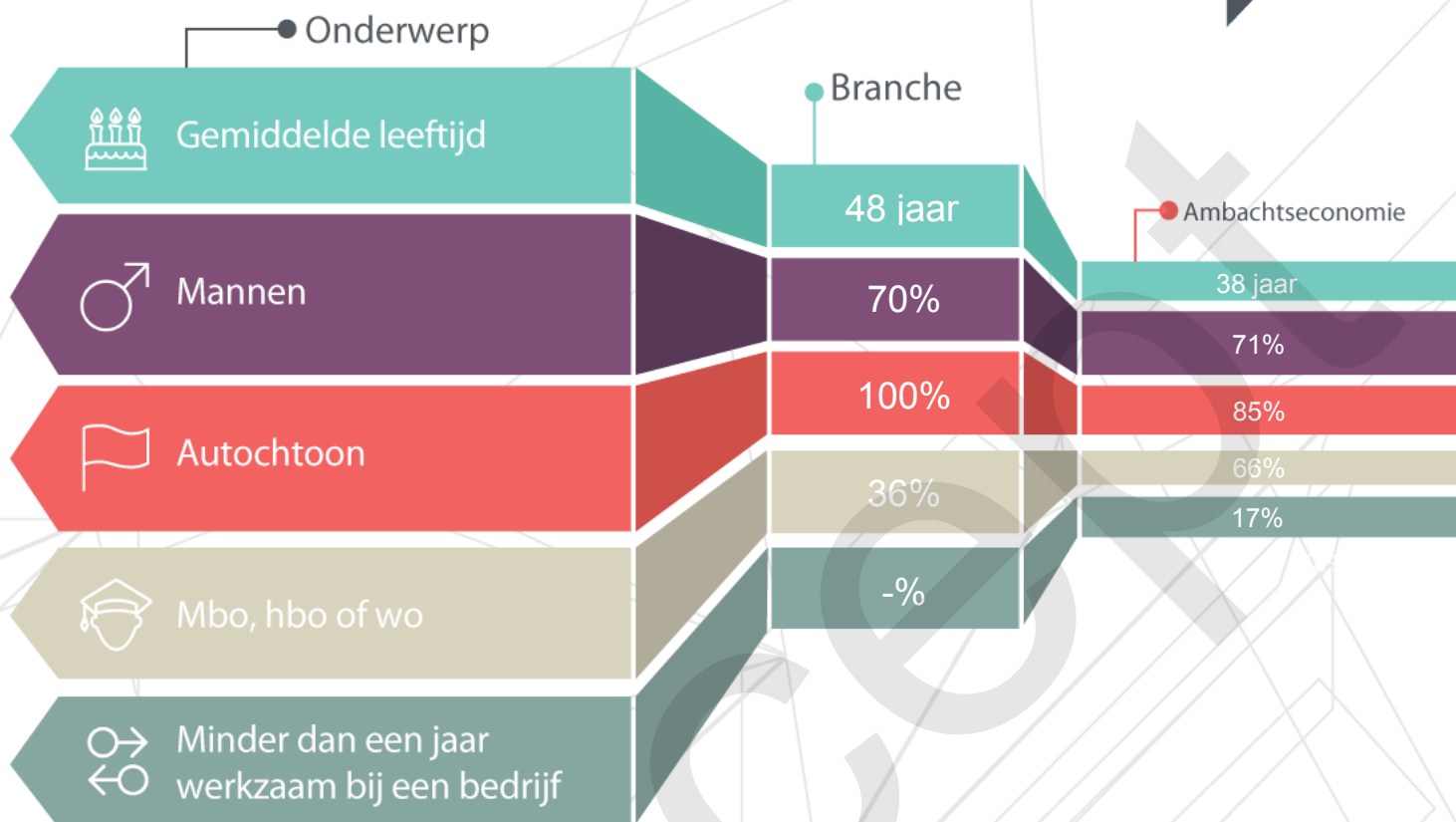
91%

(ambachtseconomie 74%)

80%

(ambachtseconomie 75%)

Werknemers

Werknemers

80

(ambachtseconomie: 489.700)

Fte

50

(ambachtseconomie: 405.390)

Netto inkomen per fte

€ 24.100

(ambachtseconomie: € 26.100)

Werkweek

23 uur

(ambachtseconomie: 32 uur)

Vraag & aanbod

Arbeitsplaatsen

-5%

2014 - 2025

Personeelsaanbod

+4%

2014 - 2025

1 Inleiding

Als belangrijke sector van de Nederlandse economie levert de ambachtseconomie een wezenlijke bijdrage aan de economische ontwikkeling van Nederland. Ambachten kenmerken zich door vakkundig handwerk. In de ambachtseconomie werken ongeveer 806.120 personen bij circa 419.780 ondernemingen. 36 branches van de ambachtseconomie werden door de voorloper van het Centrum voor Ambachtseconomie, het Hoofdbedrijfschap Ambachten, vertegenwoordigd. Deze branches waren samen goed voor 183.110 personen bij circa 80.810 ondernemingen.

Nederland verandert. Nederland is dichtbevolkt en grondstoffen worden schaarser. De economie verandert, de samenleving verandert. Om deze verandering duurzaam en kwalitatief vorm te geven moet rekening gehouden worden met:

- Veranderende bevolkingssamenstelling;
- Veranderende behoeften van jong en oud;
- Doorzettende individualisering;
- Groeiende behoefte aan maatwerk;
- Veranderende arbeidsverhoudingen;
- Meer zzp'ers;
- Nieuwe netwerkeconomie;
- Nieuwe communicatiemiddelen;
- Technologische ontwikkelingen.

De ambachtseconomie is onmisbaar om onze nieuwe samenleving mogelijk te maken. Zij kan zelfs een voorbeeldsector zijn voor het nieuwe Nederland. Maar dan moet de ambachtseconomie zichzelf verder ontwikkelen, moderniseren en organiseren.

De ambachtseconomie bestaat uit een veelheid aan vaak kleinschalige ambachten. Zo bestaat inmiddels 70% van de ambachtelijke ondernemingen uit zzp'ers. Brancheorganisaties vervullen een belangrijke rol om de belangen van de ambachten te behartigen. Maar ook zij zijn vaak te klein om voldoende marktkennis op te bouwen en specifieke kennis en expertise te ontwikkelen, uit te dragen en te borgen. Kennis en expertise die van belang zijn voor de ontwikkeling van de ambachten. Kleinschaligheid is de kracht van het ambacht, maar het maakt branches en opleidingen ook kwetsbaar.

De uitdagingen, zowel kwantitatief als kwalitatief, zijn groot. Jarenlang opgebouwde vakkennis moet overgedragen worden op nieuwe generaties. Het voortbestaan van hoogwaardige, maar vaak zeer kleinschalige branches kan hierdoor in gevaar komen. Bovendien zal de ambachtscultuur in Nederland gestimuleerd moeten worden. Een cultuur waarin de kwaliteit en waardering van ambachtelijk werk aansluit bij de bijdrage ervan aan onze economie en samenleving. Zowel aan de vraag- als aan de aanbodzijde.

1.1 Rapportenreeks

De rapportenreeks 'Structuuronderzoeken ambachtseconomie 2015' is een eerste aanzet om de ambachtseconomie te ontwikkelen, moderniseren en organiseren. Dit is een initiatief van het Centrum voor Ambachtseconomie. Dit rapport maakt van deze rapportenreeks onderdeel uit en beschrijft de structuur voor de pianotechnici. De reeks bestaat in totaal uit 36 rapporten over specifieke ambachtsbranches en 9 rapporten over ambachtsclusters. Deze rapporten beschrijven samen de structuur van de gehele ambachtseconomie. In tabel 1.1 is een overzicht van alle beschikbare ambachtsclusters weergegeven en in tabel 1.2 een overzicht van alle beschikbare branches.

Afwerking / Afbouw	Installatie / electro
Bouw	Metaal, hout en overig productieambacht
Creatieve ind. / Comm	Reparatieambacht
Gebouwverzorgend ambacht	Voeding
Gezondheid / uiterlijke verzorging	

Tabel 1.1: Beschikbare ambachtsclusters binnen rapportenreeks 'Structuuronderzoeken ambachtseconomie'

Banketbakker	Natuursteenbewerker/-handelaar
Bitumineus of kunstof dakdekker	Opticien / Optometrist / Contactlensspecialist
Dakdekker hellende daken	Orthopedisch schoentechnicus
Dakdekker riet	Parketteur
Fietsspecialist	Pedicure / voetverzorgers
Glasbewerker	Pianotechnicus
Glazenier	Schoenhersteller
Glazenwasser	Schoonheidsspecialist
Goudsmid / Zilversmid	Schoorsteenveger
Hoedenmaker	Slager / versspecialist
Ijsbereider	Straatmaker
Kapper	Tandtechnicus
Keramist	Textielreiniger
Kledingreparateur	Toneelkapper / grimeur
Leerbewerker	Uurwerktechnicus
Maatkleermaker	Voeger
Muziekinstrumentmaker	Zadelmaker
Naaimachinetchnicus	Zonweringspecialist

Tabel 1.2: Beschikbare ambachtsclusters binnen rapportenreeks 'Structuuronderzoeken ambachtseconomie'

1.2 Bronnen

Voor dit rapport zijn verschillende registratiebestanden gebruikt. De eerste bron is het register van HBA met alle ondernemingen die bij het hoofdbedrijfschap aangesloten waren. Het register is gebaseerd op gegevens van de Kamer van Koophandel en dit wordt aangepast, op aangeven van de ondernemer, als er nieuwe gegevens beschikbaar zijn. Het register wordt gebruikt om uit alle andere bronnen de relevante ondernemingen en personen te selecteren. Daarnaast wordt de indeling naar branches gebaseerd op de activiteiten die hierin zijn benoemd.

Een tweede belangrijke bron is een dataset met belastingdienstgegevens die inzicht geven in loopbaanhistorie tot op individueel niveau. De loopbaanhistorie geeft informatie over baankenmerken zoals inkomen, arbeidsduur, lengte dienstverband en type arbeidsrelatie.

Daarnaast is de Basisregistratie personen (BRP) gebruikt, voorheen beter bekend als Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA). Alle gemeenten in Nederland houden hierin persoonsgegevens bij zoals; leeftijd, geslacht en woonadres van alle personen die in de gemeente zijn of waren gevestigd.

Het bedrijvenregister van de Kamer van Koophandel (KvK) aangevuld met bedrijfsgegevens van de Belastingdienst is de derde registratiebron (Algemeen Bedrijven Register, ABR). Deze bron geeft inzicht in vestigingsadressen, bedrijfsgrootte en branche waarbinnen de activiteiten van het bedrijf vallen. Door de bij wet verplichte registratie is deze bron zeer volledig.

Voor informatie over opleidingsniveau zijn registratiebronnen van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) gebruikt. Alle opleidingen die worden bekostigd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) of het Ministerie van Economische Zaken (EZ) zijn verplicht de gegevens van de deelnemers en geslaagden door te geven inclusief de specifieke opleiding die zij volgen of hebben gevolgd. Deze registraties zijn beschikbaar voor de afgelopen tien jaar. De gevolgde opleiding van personen die hiervoor een opleiding hebben gevolgd is bepaald met behulp van de informatie uit de diverse CBS enquêtes.

Bovenstaande gegevens zijn samengevoegd tot een bestand met hierin een overzicht van alle werknemers en ondernemers vanaf 15 jaar, voorzien van persoonskenmerken (leeftijd, geslacht, etniciteit en opleidingsniveau), baankenmerken (inkomen, arbeidsduur, deeltijdfactor en dynamiek) en bedrijfskenmerken (sector en regio). Dit bestand is gebruikt voor alle analyses uit dit rapport.

De bronbestanden zijn afkomstig van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het CBS stelt deze onder strikte voorwaarden beschikbaar voor statistisch en wetenschappelijk onderzoek. De bronbestanden bevatten vertrouwelijke gegevens. Om deze reden zijn de databestanden alleen binnen een streng beveiligde omgeving van het CBS toegankelijk. De gegevens in het rapport zijn niet terug te leiden tot individuen en zijn altijd gebaseerd op ten minste 10 personen.

Naast de registratiebronnen binnen de streng beveiligde CBS omgeving zijn nog enkele aanvullende bronnen gebruikt. Ten eerste is informatie over vacatures van het UWV gebruikt. Voor een indicatie van de omzet en het bedrijfsresultaat zijn de productiestatistieken van het CBS geraadpleegd. Tot slot is de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG) gebruikt om bouwjaar en oppervlakte van de vestiging te bepalen.

2 Branchebeschrijving

Pianotechnici houden zich bezig met het stemmen, onderhouden en repareren van piano's en vleugels. Een voorbeeld hiervan is het vervangen van snaren, of het soepel laten lopen van toetsen of pedalen. Een pianotechnicus bezoekt klanten meestal thuis om zijn werkzaamheden te verrichten.

2.1 Kengetallen

De branche biedt werk aan 490 personen (ondernemers en werknemers oftewel werkenden) wat neer komt op 0,3 werkenden per 10.000 inwoners. Het totaal aantal werkenden komt overeen met 450 fte (fulltime equivalent). De werkenden bestaan voor 84 procent uit ondernemers en voor 16 procent uit werknemers op de loonlijst. Deze personen zijn werkzaam bij 350 ondernemingen, waarmee de gemiddelde dichtheid in Nederland 0,2 ondernemingen per 10.000 inwoners is.

Verdere kenmerken van de branche zijn:

- De gemiddelde leeftijd in de branche is 53 jaar (ambachtseconomie: 41 jaar). De gemiddelde leeftijd onder ondernemers en werknemers is respectievelijk 54 en 48 jaar (ambachtseconomie: 45 jaar en 38 jaar);
- Het aandeel autochtonen in de branche is 87 procent (ambachtseconomie: 84 procent). Onder ondernemers en werknemers is het aandeel autochtonen 85 en 100 procent (ambachtseconomie: 83 en 85 procent);
- 88 procent in de branche is man (ambachtseconomie: 72 procent). Het aandeel mannelijke ondernemers bedraagt 91 procent en onder werknemers 70 procent (ambachtseconomie: 74 en 71 procent);
- Werknemers verdienen gemiddeld 24.100 euro netto per jaar per fte (ambachtseconomie: € 26.100);
- De vraag naar werkenden in de branche neemt tussen 2014 en 2025 naar verwachting 5 procent af. Het aanbod van arbeid stijgt in deze periode met 4 procent, waardoor de arbeidsmarktspanning afneemt.

2.2 Trends, kansen en bedreigingen

De branche kent onder andere de volgende trends, kansen en bedreigingen (bron: SVGB):

- Belangrijkere rol van maatschappelijk verantwoord ondernemen (meer klant- en milieugegericht werken);
- Meer en meer piano's worden geïmporteerd uit China;
- Consumenten krijgen meer interesse voor muziekinstrumenten uit het lagere prijssegment met kleinere winstmarges;
- Nieuwe technieken bieden mogelijkheden. Voorbeelden zijn hybride instrumenten (zowel akoestisch, als elektrisch) en automatische piano's die via internet bespeeld kunnen worden, Precision Touch Design systeem en mogelijkheden om piano's te stemmen met een PDA of smartphone;
- Grote reparaties worden steeds vaker uitbesteed aan landen als Polen vanwege de lage lonen.

2.3 Belangrijke organisaties

- Nederlandse Piano- en Muziekinstrumenten (NPMB);
- Nederlandse Vereniging Muziekinstrument Makers (NVMM);
- Vereniging van Pianotechnici Nederland (VvPN);
- Centrum voor Ambachtseconomie.

3 Ondernemingen & vestigingen

3.1 Omvang

3.1.1 Aantal ondernemingen & vestigingen

In 2013 waren er in totaal 350 ondernemingen in de branche actief gehuisvest in 350 vestigingen. Dit is een stijging van 30 ondernemingen ten opzichte van 2008 (zie tabel 3.1). 99 procent van de ondernemingen bestaat uit één vestiging (ambachtseconomie: 96 procent).

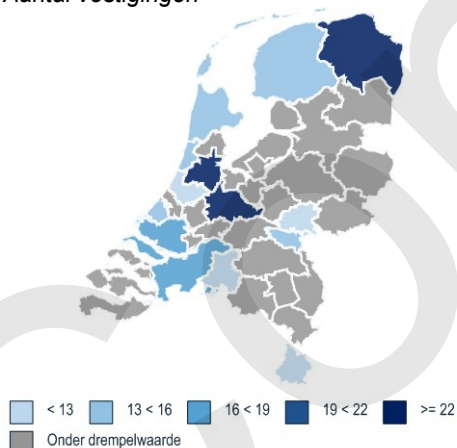
	Ondernemingen	Vestigingen
2008	320	320
2009	350	350
2010	370	370
2011	360	370
2012	360	360
2013	350	350

Tabel 3.1: Aantal ondernemingen en vestigingen 2008 - 2013 (bron: bewerking R&H register van HBA)

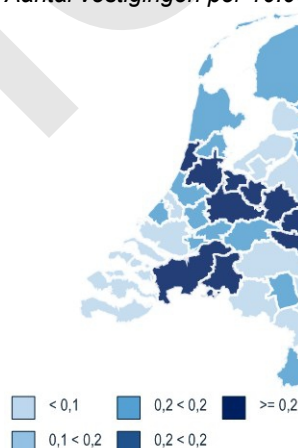
3.1.2 Locatie vestigingen

Figuur 3.1 geeft in de linker kaart het aantal vestigingen per regio weer. De rechter kaart geeft een interessanter beeld met het aantal vestigingen per 10.000 inwoners. Gemiddeld zijn er in Nederland 0,2 vestigingen per 10.000 inwoners.

Aantal vestigingen

Aantal vestigingen per 10.000 inwoners

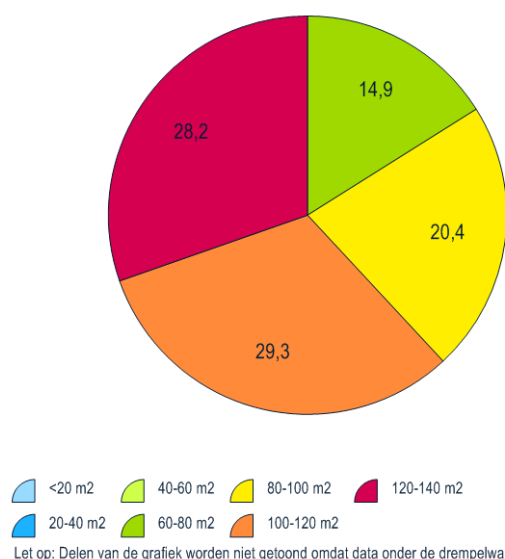

Figuur 3.1: Aantal vestigingen en aantal vestigingen per 10.000 inwoners in 2013 (bron: bewerking R&H register van HBA en CBS)

* Zie bijlage A voor de namen van alle arbeidsmarktregio's

3.1.3 Oppervlakte vestigingen

Van alle vestigingen heeft 42 procent een vloeroppervlakte groter dan 140 vierkante meter. De gemiddelde vloeroppervlakte van de resterende vestigingen is 100 vierkante meter. Kanttekeningen die hierbij geplaatst moeten worden, zijn: 1) bij ondernemingen of zelfstandigen die thuis zijn gevestigd wordt de oppervlakte van de gehele woning meegerekend; 2) panden en daarmee ook het vloeroppervlakte kunnen met meerdere ondernemingen gedeeld worden. Vestigingen met een vloeroppervlakte groter dan 140 vierkante meter zijn op deze twee redenen niet meegenomen in het gemiddelde. Figuur 3.2 geeft een verdeling in klassen weer.

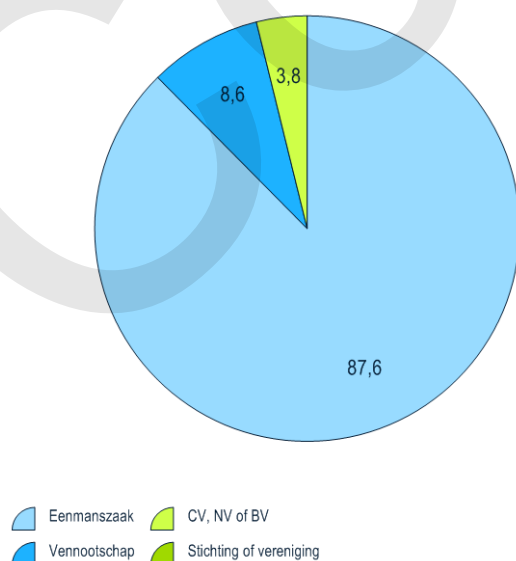

Figuur 3.2: Vloeroppervlakte verblijfsobject per vestiging in klassen in 2013 exclusief vestigingen met een vloeroppervlakte groter dan 140 vierkante meter (%; bron: bewerking BAG)

3.2 Kenmerken

3.2.1 Rechtsvorm ondernemingen

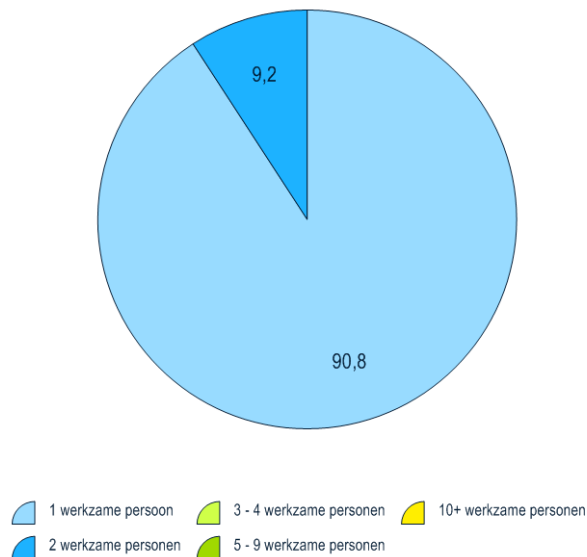
Van alle ondernemingen is 88 procent een eenmanszaak (ambachtseconomie: 79 procent). Een verdeling tussen alle rechtsvormen is terug te vinden in figuur 3.3.

Figuur 3.3: Ondernemingen naar rechtsvorm in 2013 (%; bron: bewerking KvK)

3.2.2 Omvang ondernemingen

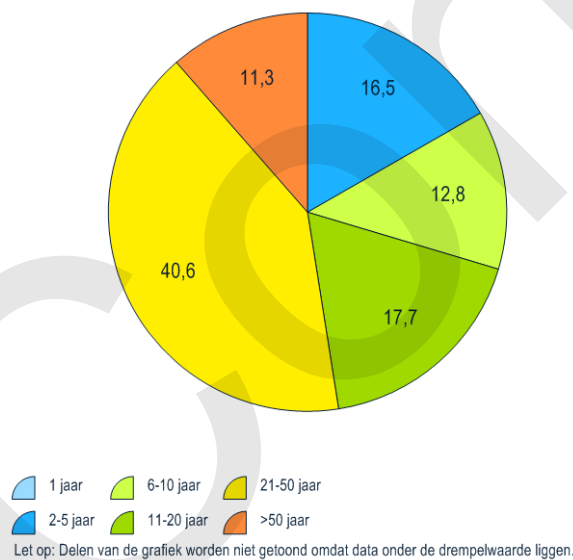
91 procent van de ondernemingen bestaat uit één persoon (ambachtseconomie: 82 procent). Bij - procent van de ondernemingen werken 10 of meer personen (ambachtseconomie: 3 procent). Figuur 3.4 laat een meer gedetailleerde verdeling zien.

Figuur 3.4: Ondernemingen naar omvang in werkzame personen in 2013 (%; bron: bewerking R&H register van HBA)

3.2.3 Bestaansduur ondernemingen

Figuur 3.5 geeft een beeld van de bestaansduur van vestigingen. ? procent is in het laatste jaar gestart en 11 procent bestaat al meer dan 50 jaar.

Figuur 3.5: Bestaansduur vestigingen in 2013 (%; bron: bewerking R&H register van HBA)

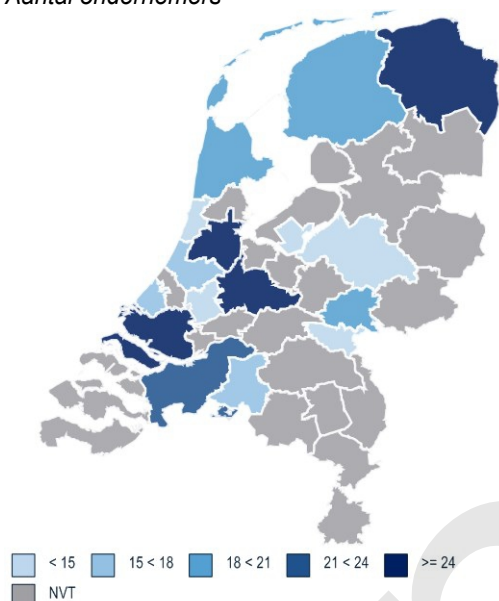
4 Ondernemers

4.1 Dynamiek

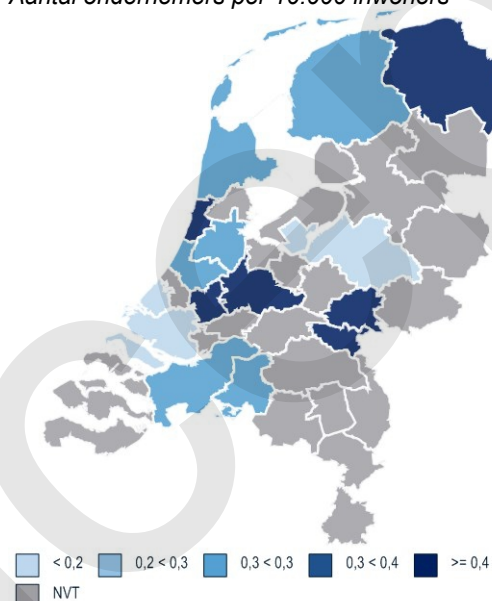
4.1.1 Omvang & locatie

Onder ondernemers vallen zowel zelfstandigen als directeur-grootaandeelhouders. In 2013 waren er in totaal 410 ondernemers in de branche actief. Dit is 84 procent van het totaal aantal werkenden (ambachtseconomie: 39 procent). Gemiddeld zijn er in Nederland per 10.000 inwoners 0,2 ondernemers werkzaam in de branche.

Aantal ondernemers

Aantal ondernemers per 10.000 inwoners

Figuur 4.1: Aantal ondernemers en aantal ondernemers per 10.000 inwoners in 2013 (bron: bewerking CBS en Belastingdienst)

* Zie bijlage A voor de namen van alle arbeidsmarktregio's

4.1.2 Tweede inkomstenbron

Van alle ondernemers in de branche heeft 11 procent nog een andere inkomstenbron uit arbeid en ontvangt 19 procent een aanvullende uitkering (ambachtseconomie: 13 en 9 procent). Tabel 4.1 geeft de verdeling over de verschillende sectoren en uitkeringen weer.

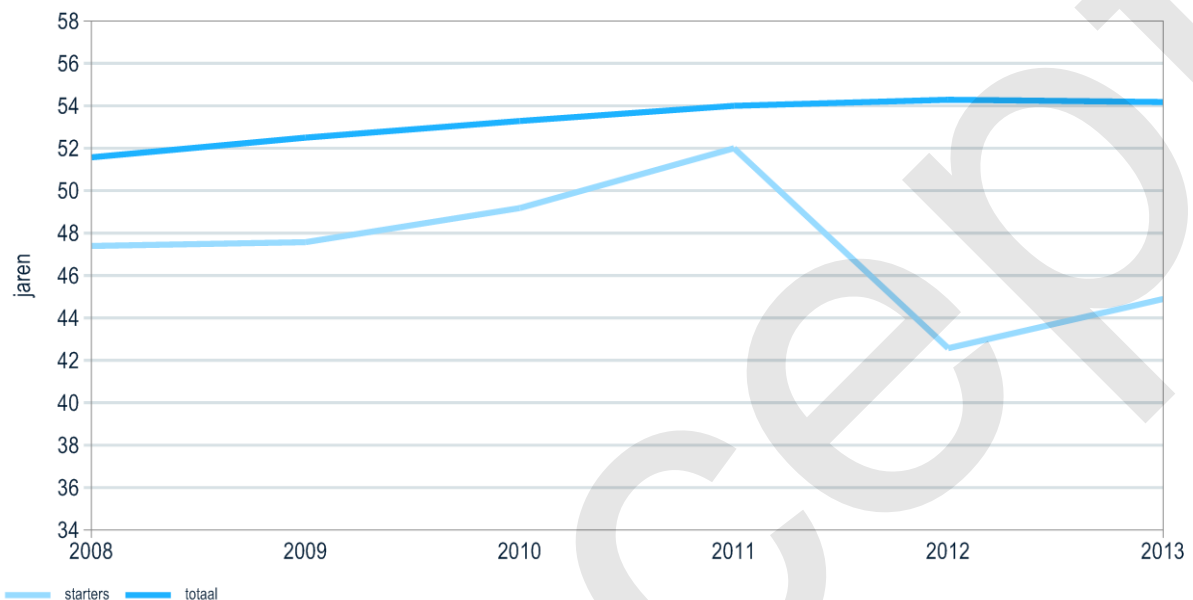
Sector	Uitkering
Bouwnijverheid	Arbeidsongeschiktheid 2,0%
Consumenten dienstverlening	Bijstand 0,7%
Handel	Pensioen 12,3%
Horeca	Werkloosheidsuitkering 0,4%
Industrie	Overige uitkeringen 3,5%
Onderwijs	
Overheid	
Sport & cultuur	
Uitzendbranche	
Vervoer & opslag	
Zakelijke en financiële dienstverlening	
Zorg & welzijn	
Overige arbeid	

Tabel 4.1: Tweede inkomstenbron naar sector en uitkering in 2013 (bron: bewerking ABR en Belastingdienst)

4.2 Persoonskenmerken

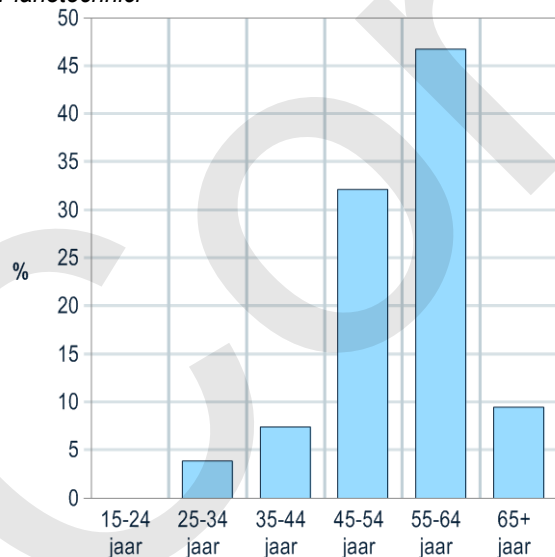
4.2.1 Leeftijd

De ontwikkeling van de gemiddelde leeftijd is in figuur 4.2 weergegeven. Ondernemers in de branche zijn gemiddeld 54 jaar (ambachtseconomie 45 jaar). Vijf jaar eerder was dit 52 jaar (ambachtseconomie: 53 jaar). Een ondernemer in deze branche start gemiddeld met 45 jaar (ambachtseconomie: 38 jaar). Uit figuur 4.3 blijkt dat 8 procent van de ondernemers tussen de 35 en 44 jaar oud is (ambachtseconomie: 30 procent).

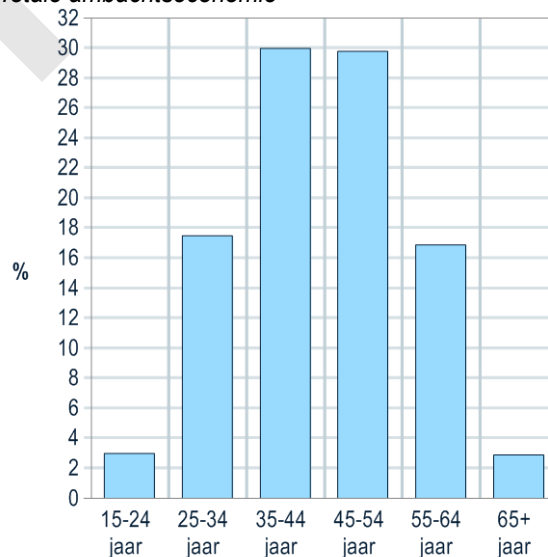

Figuur 4.2: Gemiddelde leeftijd van ondernemers tussen 2008 en 2013 (bron: bewerking GBA)

Pianotechnici

Totale ambachtseconomie

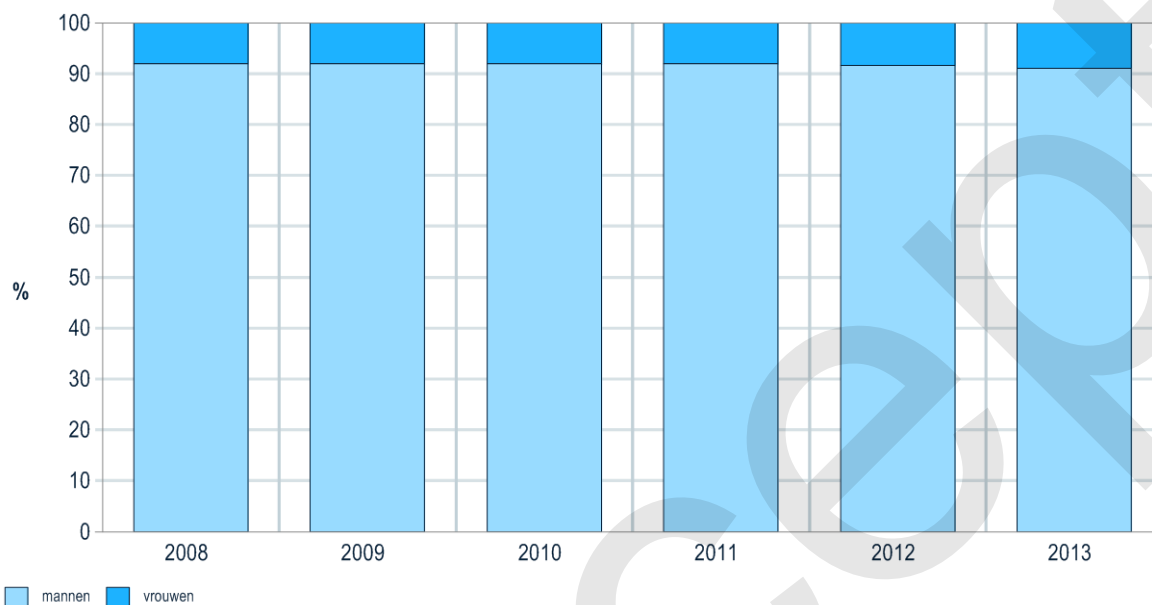

Figuur 4.3: Ondernemers in leeftijdsklassen in 2013 (bron: bewerking GBA)

4.2.2 Geslacht & etniciteit

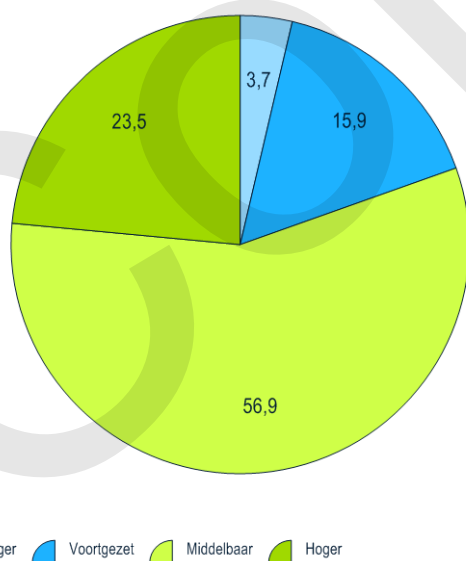
Figuur 4.4 geeft inzicht in de verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke ondernemers in de branche. Er werken meer mannen dan vrouwen in deze branche. Het aantal mannen is van 92 procent in 2008 afgenomen tot 91 procent in 2013 (ambachtseconomie: 73 en 74 procent). 85 procent van de ondernemers is autochtoon (ambachtseconomie: 83 procent).

Figuur 4.4: Ondernemers naar geslacht tussen 2008 en 2013 (bron: bewerking GBA)

4.2.3 Opleiding

Uit figuur 4.5 blijkt dat 80 procent als hoogst voltooide opleiding een middelbare beroepsopleiding of een opleiding aan het hoger onderwijs heeft afgerond (ambachtseconomie: 75 procent).

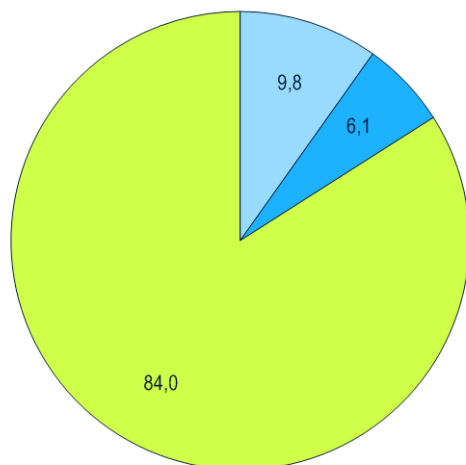

Figuur 4.5: Ondernemers naar opleidingsniveau in 2013 (%; bron: bewerking DUO en CBS enquêtes)

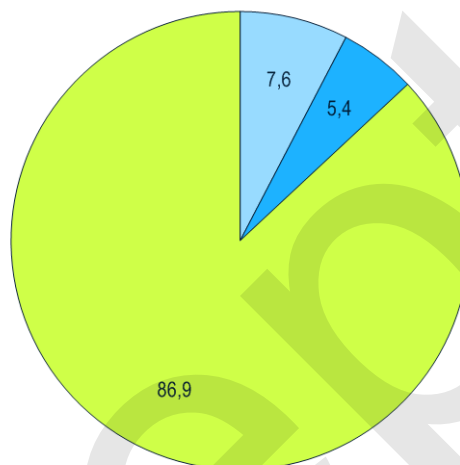
4.2.4 Ervaring

Uit figuur 4.6 blijkt dat van alle ondernemers 87 procent al minstens 5 jaar aaneengesloten in de branche werkt (ambachtseconomie: 76 procent).

Ervaring bij huidige bedrijf

Ervaring binnen de arbeidsmarktsector

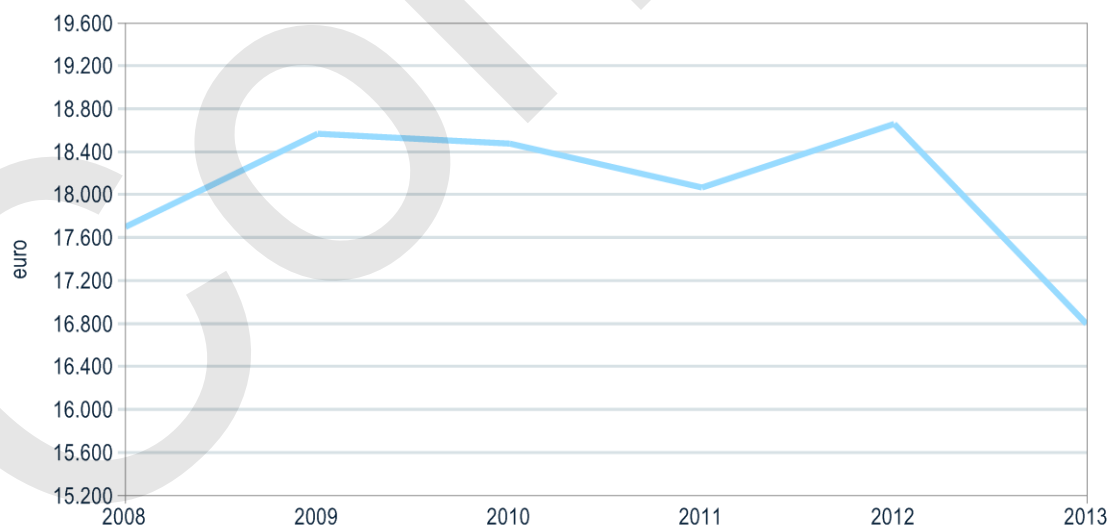
1-2 jaar 3-4 jaar 5 jaar of meer

1-2 jaar 3-4 jaar 5 jaar of meer

Figuur 4.6: Ondernemers naar bedrijfs- en sectorervaring in 2013 (%), bron: bewerking Belastingdienst)

4.3 Inkomen

Ondernemers in de branche hadden in 2013 gemiddeld een inkomen van 16.800 euro (ambachtseconomie: 21.600 euro). Dit bedrag is exclusief dividend uit de onderneming. Dit is een daling van 5 procent ten opzichte van 2008 (ambachtseconomie: daling van 10 procent). Figuur 4.7 laat de ontwikkeling gedurende deze periode zien.

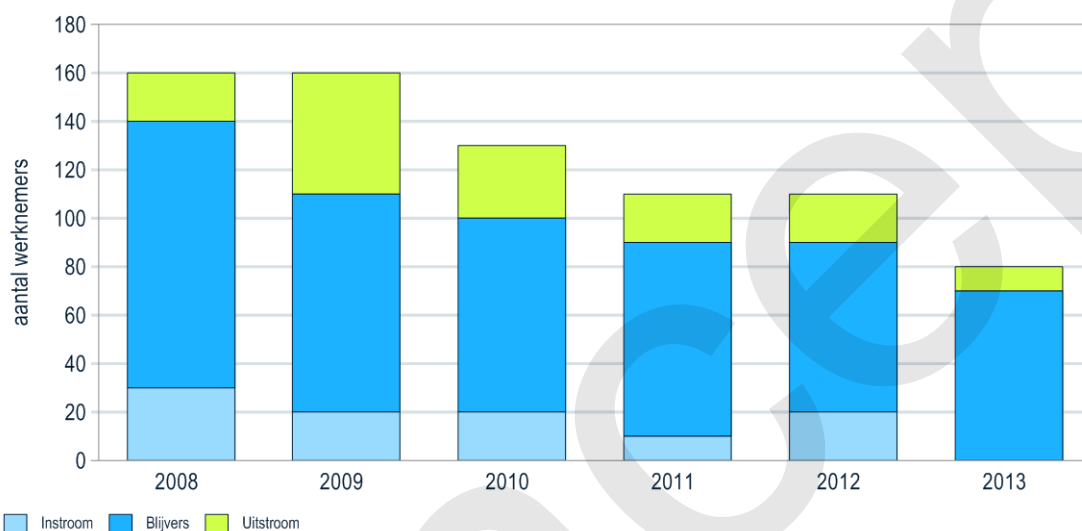
Figuur 4.7: Netto inkomensontwikkeling ondernemers (exclusief dividend) tussen 2008 en 2013 (bron: bewerking Belastingdienst)

5 Werknemers

5.1 Dynamiek

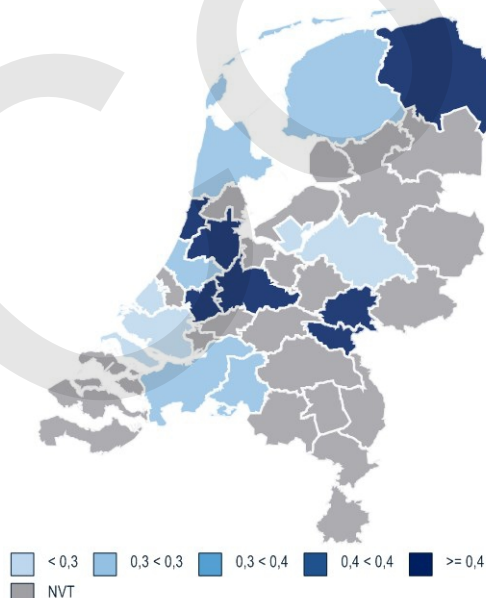
5.1.1 Omvang & locatie

Er zijn 80 werknemers werkzaam in de branche. Het arbeidsvolume in Nederland laat zich echter nauwkeuriger uitdrukken in fte (fulltime-equivalent) dan in werknemers. Het aantal fte is 50. Het aantal fte is sinds 2008 met 49 procent gedaald. In figuur 5.1 is de dynamiek in de arbeidsmarkt weergegeven. - procent is in 2013 van baan gewisseld binnen de branche of nieuw ingestroomd (ambachtseconomie: 14 procent).

Figuur 5.1: Dynamiek van 2008 tot en met 2013 (bron: bewerking CBS en Belastingdienst)

Figuur 5.2 geeft inzicht in de verdeling van de werknemers en ondernemers over Nederland. Gemiddeld zijn er in Nederland 0,0 werknemers in de branche per 10.000 inwoners. Samen met de ondernemers zorgt dit voor 0,3 werkenden per 10.000 inwoners.

Figuur 5.2: Aantal ondernemers en werknemers per 10.000 inwoners in 2013 (bron: bewerking BRP en Belastingdienst)
* Zie bijlage A voor de namen van alle arbeidsmarktregio's

5.1.2 Tweede inkomstenbron

In de branche heeft 56 procent van de werknemers nog een andere inkomstenbron (ambachtseconomie: 32 procent). Tabel 5.1 geeft de verdeling over de verschillende sectoren en uitkeringen weer.

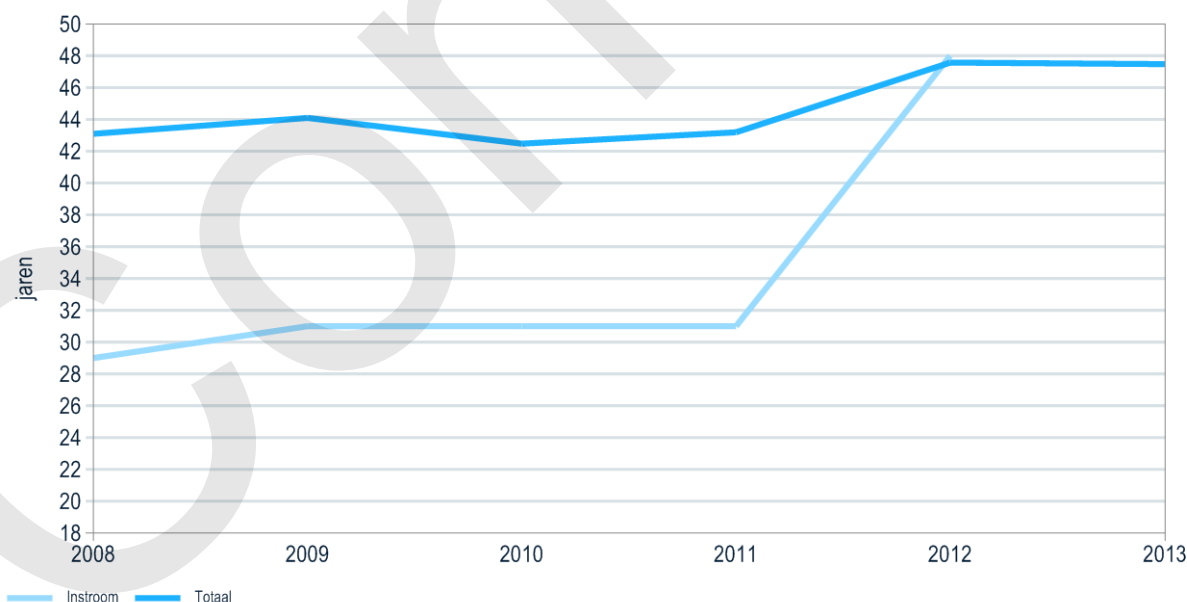
Sector		Uitkering	
Bouwnijverheid	0,0%	Arbeidsongeschiktheid	3,0%
Consumenten dienstverlening	0,0%	Bijstand	0,7%
Handel	3,7%	Pensioen	17,4%
Horeca	2,5%	Werkloosheidsuitkering	1,4%
Industrie	0,7%	Overige uitkeringen	1,0%
Onderwijs	1,0%		
Overheid	0,0%		
Sport & cultuur	1,9%		
Uitzendbranche	2,1%		
Vervoer & opslag	1,1%		
Zakelijke en financiële dienstverlening	3,7%		
Zorg & welzijn	4,7%		
Overige arbeid	10,8%		

Tabel 5.1: Tweede inkomstenbron naar sector en uitkering in 2013 (bron: bewerking ABR en Belastingdienst)

5.2 Persoonskenmerken

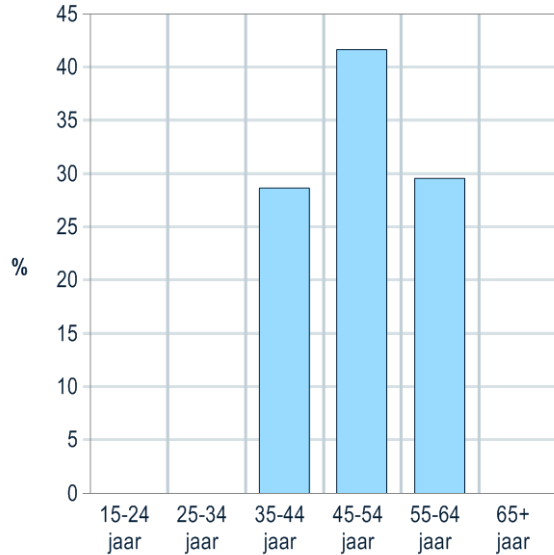
5.2.1 Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van werknemers in de branche is 48 jaar in 2013 (ambachtseconomie: 38 jaar). In 2008 was dit 43 (ambachtseconomie: 37 jaar). Figuur 5.3 geeft de ontwikkeling van de gemiddelde leeftijd van werknemers tussen 2008 en 2013 weer. Als specifieke groep wordt ook de instroom getoond. De gemiddelde leeftijd van deze groep is - jaar (ambachtseconomie: 31 jaar). Uit figuur 5.4 blijkt dat - procent van de werknemers tussen de 15 en 24 jaar oud is (ambachtseconomie: 18 procent).

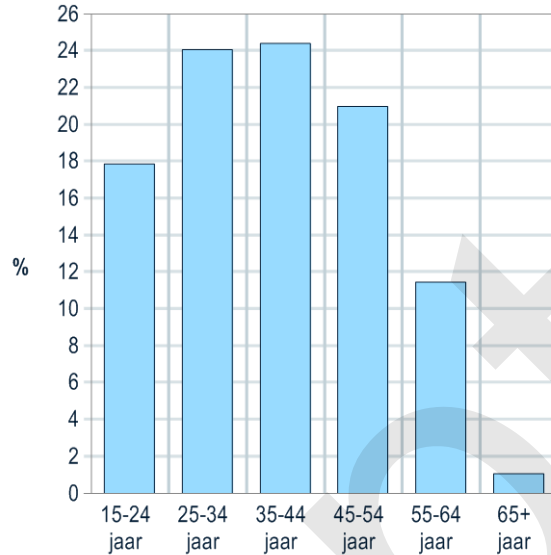

Figuur 5.3: Ontwikkeling gemiddelde leeftijd (startende) werknemers tussen 2008 en 2013 (bron: bewerking BRP)

Pianotechnici

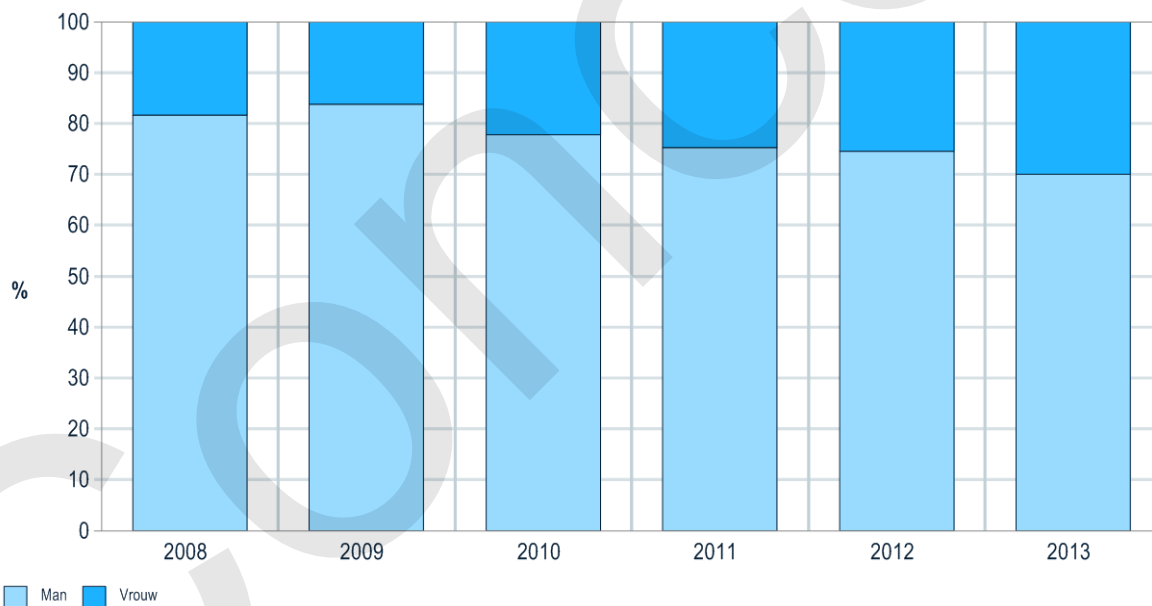
Totale ambachtseconomie

Figuur 5.4: Werknemers in leeftijdsklassen in 2013 (bron: bewerking GBA)

5.2.2 Geslacht & etniciteit

Figuur 5.5 laat zien dat 70 procent van de werknemers man is (ambachtseconomie: 71 procent). Dit is tussen 2008 en 2013 gedaald. 100 procent van de werknemers is autochtoon (ambachtseconomie: 85 procent).

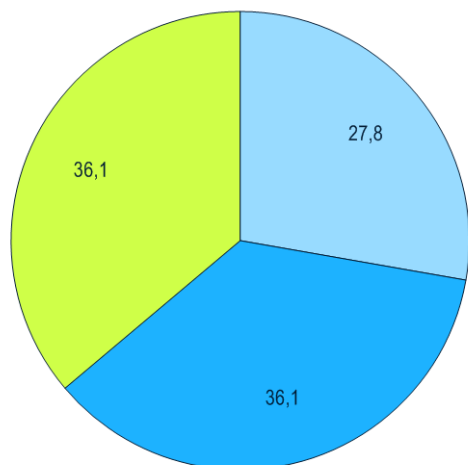

Figuur 5.5: Werknemers naar geslacht van 2008 tot en met 2013 (bron: bewerking BRP)

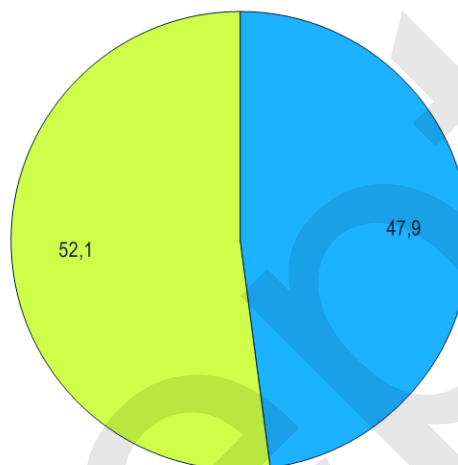
5.2.3 Opleiding

Uit figuur 5.6 blijkt dat 36 procent als hoogst voltooide opleiding een middelbare beroepsopleiding of een opleiding aan het hoger onderwijs heeft afgerond (ambachtseconomie: 66 procent).

Alle werknemers

Werknemers met een werkweek van minstens 16 uur

Lager Voortgezet Middelbaar Hoger

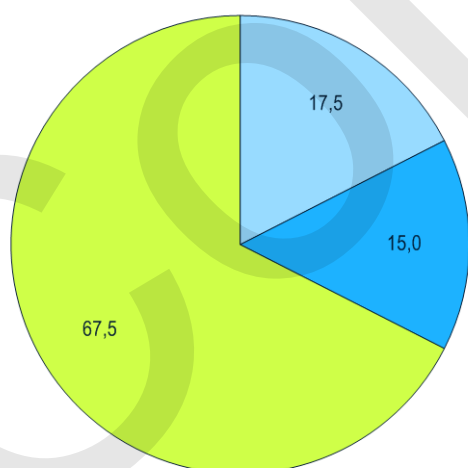
Lager Voortgezet Middelbaar Hoger

Figuur 5.6: Werknemers naar opleidingsniveau in 2013 (%), bron: bewerking DUO en CBS enquêtes)

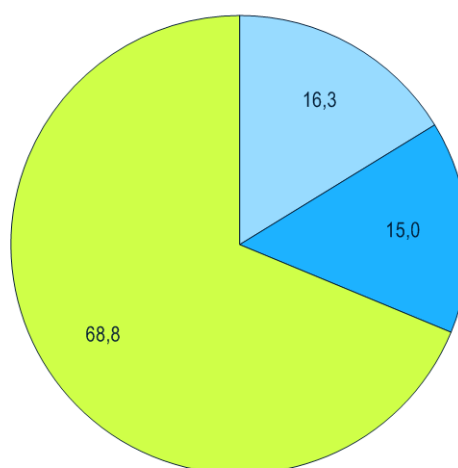
5.2.4 Ervaring

69 procent van de werknemers werkt al minstens 5 jaar aaneengesloten in de branche (ambachtseconomie: 64 procent). En zoals figuur 5.7 laat zien werkte 68 procent gedurende deze periode voor dezelfde werkgever (ambachtseconomie: 47 procent).

Ervaring bij huidige bedrijf

Ervaring binnen de arbeidsmarktsector

1-2 jaar 3-4 jaar 5 jaar of meer

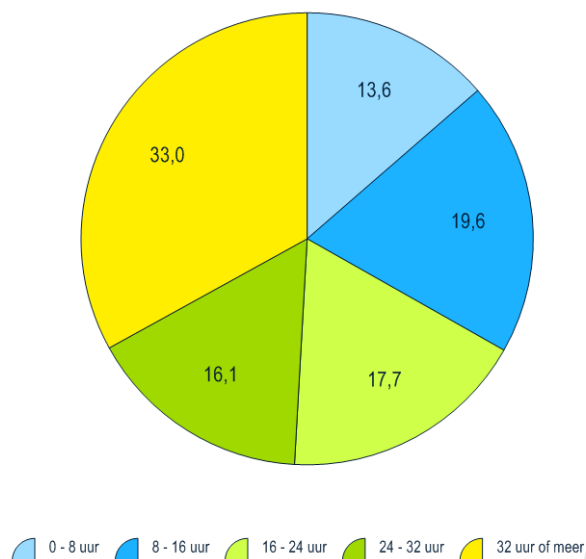
1-2 jaar 3-4 jaar 5 jaar of meer

Figuur 5.7: Werknemers naar bedrijfs- en sectorervaring in 2013 (%), bron: bewerking Belastingdienst)

5.3 Aanstelling

5.3.1 Type aanstelling & arbeidsduur

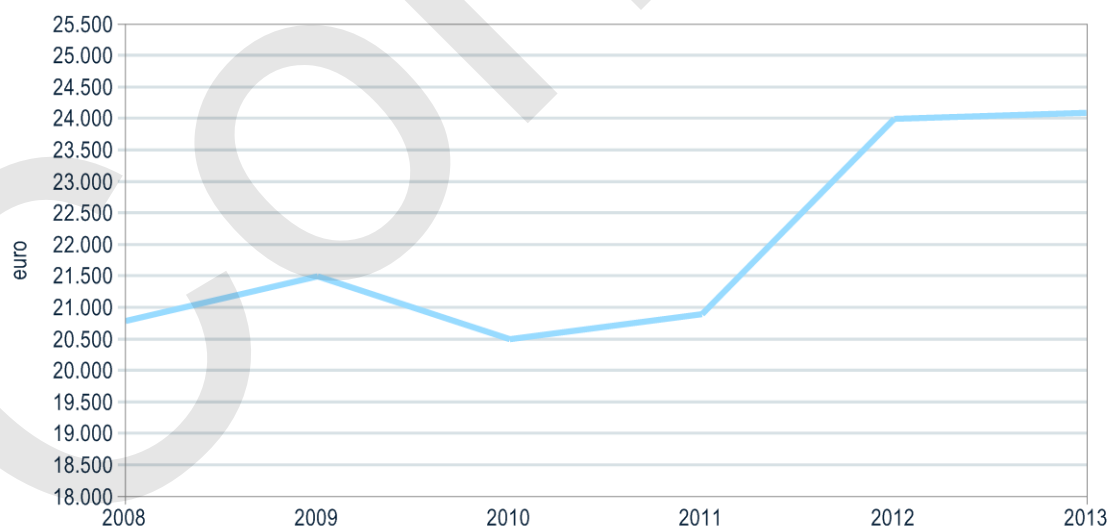
In de branche zijn geen stagiaires, oproepkrachten of uitzendkrachten actief (ambachtseconomie: 4 procent). Gemiddeld werken werknemers in de branche 23 uur per week (ambachtseconomie: 32 uur). Figuur 5.8 geeft dit in meer detail weer.

Figuur 5.8: Werknemers naar arbeidsduur in 2013 (%), bron: bewerking Belastingdienst)

5.3.2 Inkomen

Figuur 5.9 laat de ontwikkeling van het netto inkomen per fte zien. Tussen 2008 en 2013 is het inkomen met 16 procent gestegen tot 24.100 euro per jaar (ambachtseconomie: stijging van 10 procent tot 26.100 euro).

Figuur 5.9: Netto inkomensontwikkeling werknemers per fte tussen 2008 en 2013 (bron: bewerking Belastingdienst)

6 Vraag en aanbod van arbeid

Bij de bepaling van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt spelen verschillende sociaaleconomische factoren een rol. Hierbij valt te denken aan demografie, economie en inkomensontwikkeling en arbeidsproductiviteit. In paragraaf 6.1 komen deze sociaaleconomische factoren aan bod.

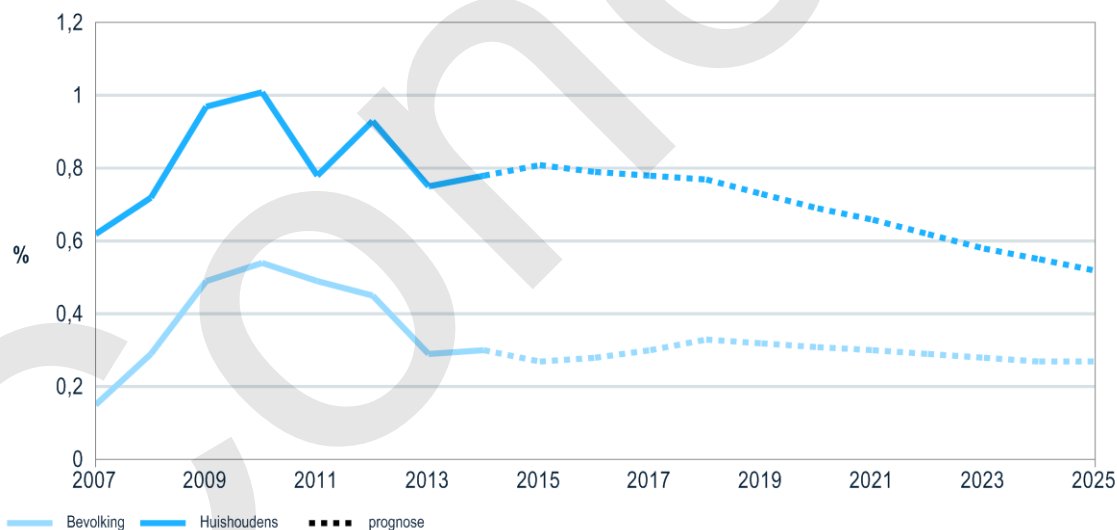
Vraag en aanbod sluiten nooit geheel op elkaar aan. Waar vraag en aanbod bij elkaar komen is daarom ook sprake van vacatures en werkloosheid. Deze worden besproken in paragraaf 6.2.

In paragraaf 6.3 wordt er ingegaan op de branche specifieke ontwikkelingen. De huidige arbeidsmarktspanning, ontwikkeling van vervangings- en uitbreidingsvraag, ontwikkeling van aanbod van arbeid en specifieke thema's zoals vraag naar professionals en pensioenuitstroom worden besproken.

6.1 Sociaaleconomische factoren

6.1.1 Demografie

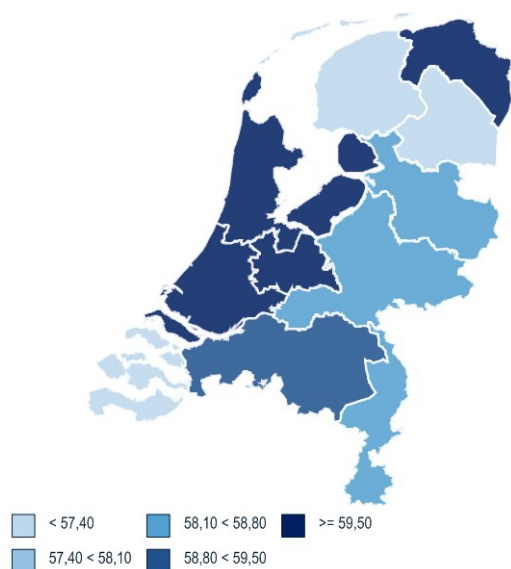
Voor vraag en aanbod zijn verschillende aspecten van de demografie van belang. Het aanbod wordt voor een deel gestuurd door de groep 20-67 jarigen. De vraag daarentegen wordt, afhankelijk van de branche, gestuurd door de gehele bevolking, bepaalde leeftijdsklassen of huishoudens. Uit figuur 6.1 blijkt dat het aantal personen in Nederland ieder jaar toeneemt en de verwachting is dat dit, ondanks dat de groeisnelheid afneemt, ook de komende jaren zo blijft. Het aantal huishoudens neemt harder toe doordat huishoudens steeds kleiner worden.

Figuur 6.1: Bevolkingsontwikkeling t.o.v. voorgaande jaar 2014 – 2025 (bron: Primos, ABF Research)

Het bevolkingsaandeel dat tot de groep 20-67 jarigen behoort varieert per provincie, zoals te zien in Figuur 6.2. In Noord-Holland is het aandeel het hoogst. Dit betekent dat daar relatief het grootste potentiële aanbod van arbeid aanwezig is. Voor Zeeland en Drenthe geldt juist het omgekeerde.

Figuur 6.2: Aandeel 20 tot 67 jarigen van de totale bevolking in 2025 (%), bron: bewerking CBS – Bevolkingsstatistiek)

Figuur 6.3: Bevolkingsontwikkeling 2025 t.o.v. 2014 (%), bron: Primos, ABF Research)

Figuur 6.3 laat zien dat er grote regionale verschillen zijn wat betreft bevolkingsontwikkeling. In de provincies Limburg, Zeeland, Friesland, Groningen en Drenthe is de verwachting dat de bevolkingsomvang krimpt. In de andere provincies is er sprake van groei, waarbij vooral de Randstedelijke provincies en Flevoland opvallen.

6.1.2 Economie & inkomen

Naast demografie speelt de economische ontwikkeling (en daarmee samenhangend de inkomensontwikkeling) ook een belangrijke rol bij de vraag naar arbeid. De economische crisis van de afgelopen jaren wordt bevestigd in figuur 6.4. De economische krimp is naar verwachting ten einde, maar voor de komende jaren wordt slechts een beperkte groei voorspeld. De ontwikkeling van de inkomens volgt later. Dat betekent dat consumenten de afgelopen jaren, maar ook nog in 2015 minder te besteden hebben.

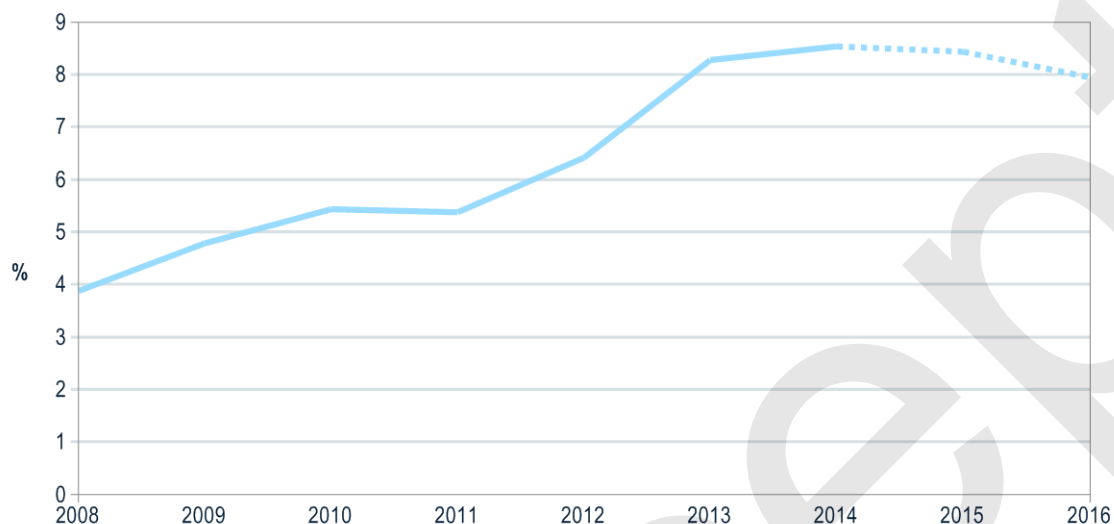

Figuur 6.4: Jaar-op-jaar ontwikkeling van de economie en inkomens (bron: bewerking CPB & IMF)

6.2 Mismatch vraag en aanbod naar arbeid

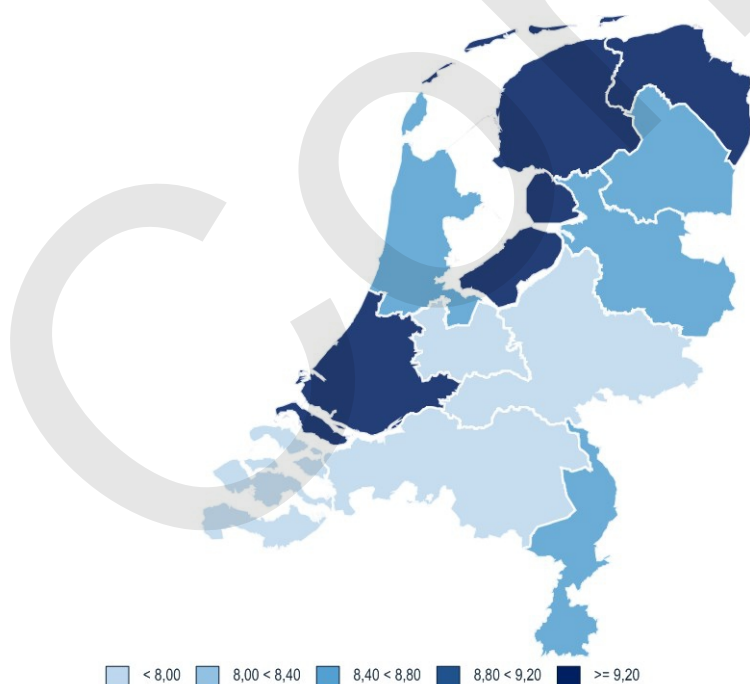
6.2.1 Werkloosheid

De werkloosheid is ten tijde van de crisis flink opgelopen, zoals te zien in Figuur 6.5. Gevolg is dat de druk op de arbeidsmarkt is verlaagd.

Figuur 6.5: Werkloosheid tussen 2008 en 2016 (bron: Carmen, ABF Research)

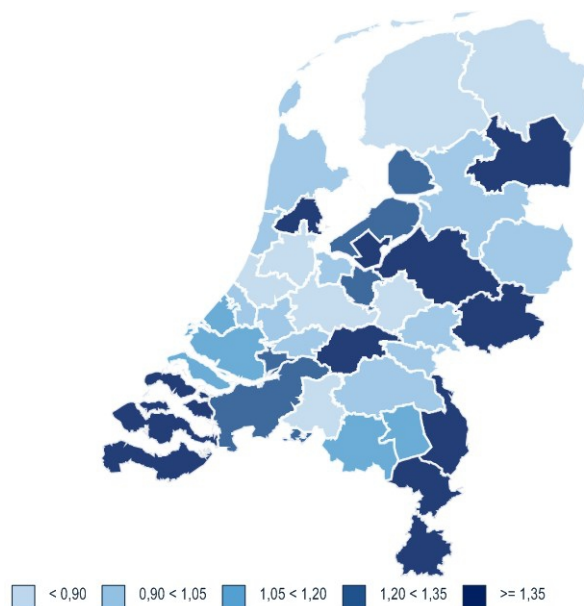
Figuur 6.6 laat zien dat de omvang van de werkloosheid ook sterk regionaal afhankelijk is. In Zeeland en Utrecht is de werkloosheid onder de 8 procent. De lage werkloosheid in Zeeland is het gevolg van een relatief kleine beroepsbevolking en in Utrecht door een hoge werkgelegenheid. In Groningen en Flevoland is de werkloosheid ten minste 10 procent. De hoge werkloosheid in deze provincies is het gevolg van de relatief grote beroepsbevolking.

Figuur 6.6: Werkloosheid in 2014 (%), bron: Carmen, ABF Research)

6.2.2 Vacatures

Er zijn ongeveer 95.100 vacatures in Nederland. Dit is zo'n 1 procent van de omvang van alle banen. Figuur 6.7 geeft inzicht in het aantal vacatures ten opzichte van het aantal werkenden per arbeidsmarktregio.

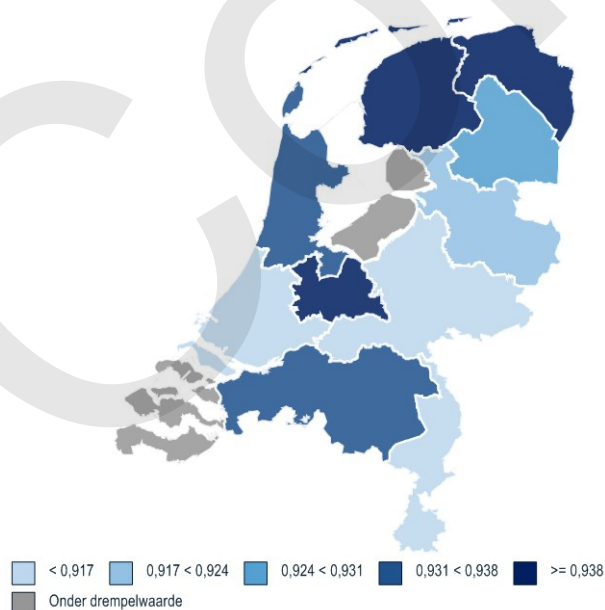

Figuur 6.7: Verhouding aantal vacatures ten opzichte van aantal werkenden in 2013 (% , bron: Carmen, ABF Research)

6.3 Branche specifieke ontwikkelingen

6.3.1 Huidige arbeidsmarktspanning

Figuur 6.8 geeft inzicht in de spanning op de huidige arbeidsmarkt van pianotechnici. De spanning op de arbeidsmarkt wordt weergegeven door de vraag door het aanbod te delen. Over het algemeen is het aanbod groter dan de vraag in Nederland (spanningsindex tussen de 0,92 en 0,98). Met 0,93 is de arbeidsmarktspanning bij de pianotechnici normaal.

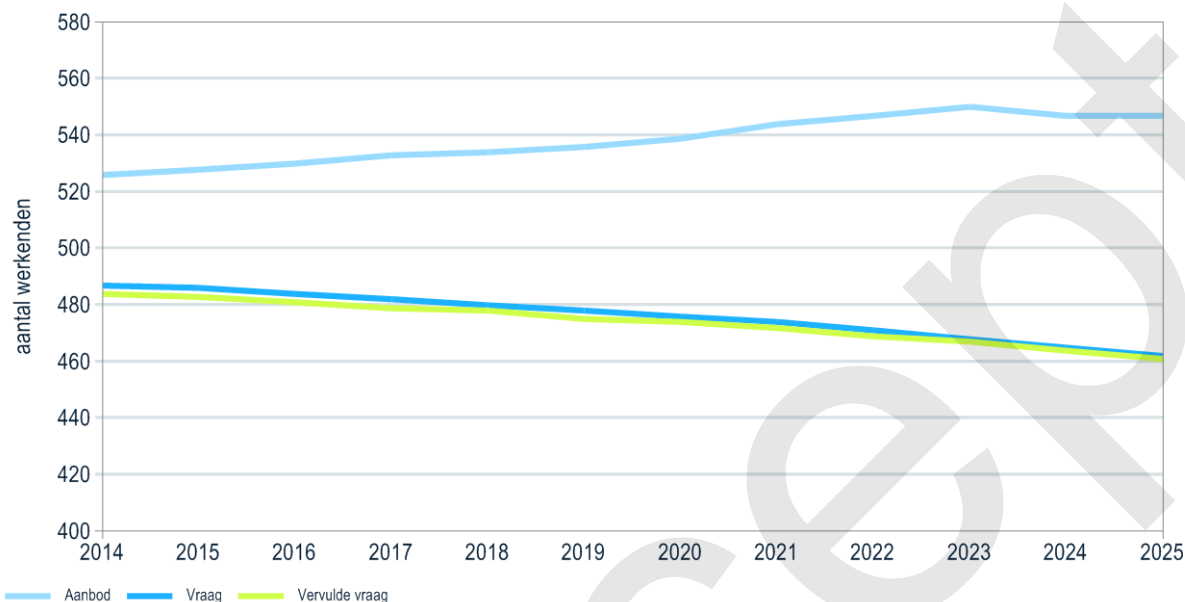

Figuur 6.8: Arbeidsmarktspanning* (vraag gedeeld door aanbod) in 2014 (index, bron: Hermes, ABF Research)

* Een spanningsindex tussen 0,92 en 0,98 kan voor de Nederlandse arbeidsmarkt op basis van de afgelopen 10 jaar als gangbaar worden beschouwd. Een hoge waarde betekent dat de vraag relatief groot is t.o.v. het aanbod en voor een lage waarde geldt het omgekeerde.

6.3.2 Ontwikkeling van vraag en aanbod van arbeid

Zoals te zien in figuur daalt de vraag van arbeid naar verwachting tussen 2014 en 2025 van 490 naar 460 (5 procent). In dezelfde periode is het aanbod van arbeid gegroeid van 530 naar 550 (4 procent). De vraag en het aanbod leiden samen tot een vervulde vraag die daalt van 480 naar 460 (5 procent).

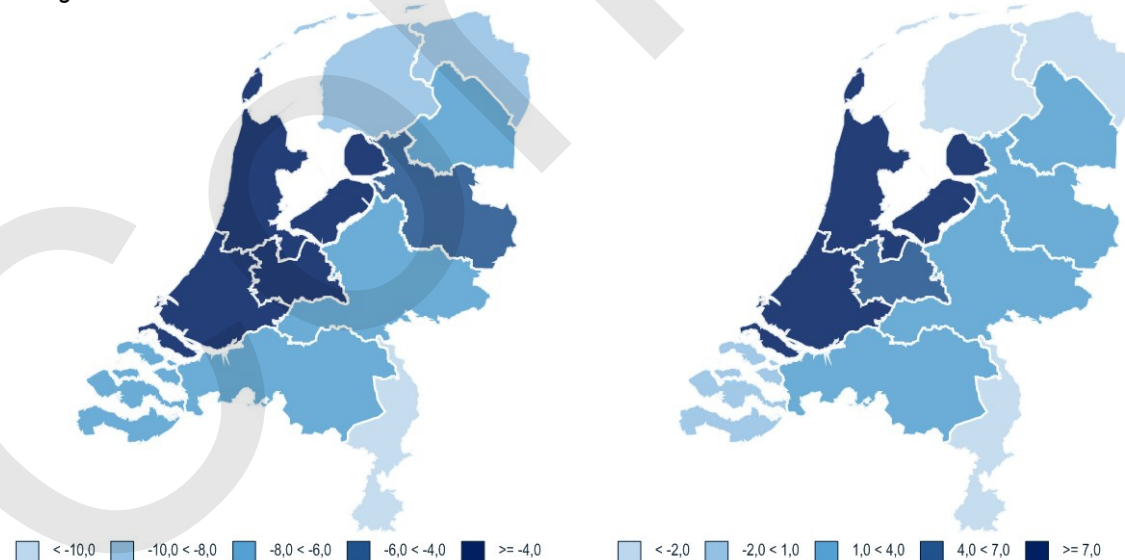

Figuur 6.9: Ontwikkeling van vraag, vervulde vraag en aanbod van 2014 tot en met 2025 (bron: Hermes, ABF Research)

Figuur 6.10 zoomt in op de ontwikkeling van de vraag naar en het aanbod van arbeid van pianotechnici per provincie tot en met 2025. Hieruit blijkt dat er duidelijke regionale verschillen zijn.

Vraag

Aanbod

Figuur 6.10: Ontwikkeling vraag naar en aanbod van arbeid in 2025 t.o.v. 2014 (%), (bron: Hermes, ABF Research)

Bijlage A: Arbeidsmarktregio's

Bijlage B: Begrippenlijst

Allochtoon	Persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.
Arbeidsduur	Het aantal uren dat per week wordt gewerkt. Afhankelijk van de cao varieert het maximum tussen 36 en 40 uur per week.
Arbeidsmarktregio's	35 samenhangende regio's vanuit arbeidsmarktoogpunt die zijn gedefinieerd door het UWV, de VNG en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Bijlage A geeft een overzicht van de arbeidsmarktregio's.
Arbeidsmarktspanning	De spanning op de arbeidsmarkt wordt weergegeven door de verhouding tussen vraag en aanbod en wordt berekend door de vraag door het aanbod te delen. Over het algemeen is het aanbod groter dan de vraag in Nederland (spanningsindex tussen de 0,92 en 0,98).
Arbeidsplaatsen	Vraag naar arbeid uitgedrukt in het aantal beschikbare banen waaronder zowel alle vervulde banen als vacatures vallen.
Arbeidsvraag	Zie 'arbeidsplaatsen'.
Autochtoon	Persoon van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren.
Baan	Dienstbetrekking tussen werkgever en werkende.
Brutoresultaat	Netto omzet minus bedrijfskosten, voor verrekening van rente en belasting.
Brutowinst	Omzet/bedrijfsopbrengsten minus de inkoopwaarde van de geleverde producten of diensten.
Fte	Fulltime-equivalent. 1 fte betekent één voltijds dienstverband. Afhankelijk van de cao varieert dit tussen 36 en 40 uur per week.
Instroom	Aantal personen dat in het afgelopen jaar een baan heeft aanvaard bij een nieuw bedrijf. Het nieuwe bedrijf kan in dezelfde of een andere branche actief zijn dan het bedrijf waar de werkende voorheen werkzaam was.
Netto inkomen per fte	Inkomen van een werkende na aftrek van belasting en andere premies die door de werkgever worden ingehouden, zoals sociale lasten en pensioenbijdrage. Het netto inkomen van een werkende is omgerekend naar een netto inkomen per fte. Dit komt neer op het inkomen dat iemand zou verdienen in het geval van een voltijds dienstverband.

Ondernemers	Directeur groot aandeelhouders en personen die een inkomen in de vorm van belastbare winst uit onderneming hebben gehad.
Ondernemingsresultaat	Zie 'brutoresultaat'.
Personeelsaanbod	Het aantal beschikbare personen voor de arbeidsmarkt waaronder zowel de werkenden als de niet-werkende werkzoekenden vallen.
Tweede inkomstenbron	Inkomen verkregen via een aanstelling bij een ander bedrijf, ondernemerschap bij een ander bedrijf of via een uitkering.
Uitstroom	Aantal personen waarvan een dienstbetrekking in het afgelopen is stopgezet.
Vervulde vraag	Baan die wordt ingevuld door een werkende.
Werkenden	Werknemers en ondernemers.
Werknemers	Werknemers op de loonlijst, stagiaires, deelnemers aan de Wet Sociale Werkvoorziening, uitzendkrachten en oproepkrachten.
Werkweek	Zie 'arbeidsduur'.